

Bölüm 5

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NDE BİZANS KÖKENLİ BİR AİLE: MAUROZOMES AİLESİ VE ANADOLU'DAKİ ESERLERİ¹

Yurdagül ÖZDEMİR²

Ali BAŞ³

GİRİŞ

Çalışmamızın konusunu Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyâseddin Keyhüsrev döneminde Selçuklu topraklarında önemli bir statü kazanan Bizans askeri aristokrasisinin önemli isimlerinden Manuel Maurozomes, ailesi ve bu aile ile ilişkilendirilen Anadolu'daki eserler oluşturmaktadır. Bizans ve Selçuklu Devletleri arasında, Selçuklular Anadolu'ya geldikten hemen sonra başlayan askeri yardım talebiyle sığınmalar ve zorunlu ikametler, yardım talepleri nedeniyle ziyaretler, soydaşına karşı ittifak yapmak için gerçekleştirilen kısa süreli misafirlikler gibi temaslar Devlet yöneticileri arasındaki ilişkilerin yoğunlaşmasına neden olmuştur⁴. Bu süreçte her iki devletin yöneticilerinin ve ailelerinin sık sık po-

¹ Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2020 yılında tamamlanan "Anadolu'da Bizans-Selçuklu Kültürel Etkileşiminin Sanata Yansımaları" başlıklı doktora tezinden geliştirilerek hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi'nde çalışmamıza izin veren Konya Müzeler Müdürlüğü yetkililerine, Niğde Müzesi koleksiyonunda bulunan ilgili eserin bilgi ve görsellerini kullanmamıza izin veren Müze Müdürlüğü yetkililerine teşekkürlerimizi sunarız.

² Dr. Selçuk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, yurdagulozdemir@selcuk.edu.tr

³ Prof. Dr. Selçuk Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, abas@selcuk.edu.tr

⁴ Bu ilişkiler hakkında bkz. Brand, M. (1989). "The Turkish Element in Byzantium, Eleventh Twenty Centuries". Dumbarton Oaks Paper, Vol. 43, 1-25.; Demirkent, I. (1996). "Komnenos Hanedanının Büyük Başkumandanı: Türk Asıllı Ioannes Aksukhos". Belleten, 227, 59-72.; Hacıgökmen, M. A. (2012). "I. Alaeddin Keykubat'ın (1220-1237) Kayınpederi Kir Fard Hakkında Bir Araştırma". Mediterranean Journal of Humanities, II (1), 121-130.; Hacıgökmen, M. A. (2017). "Manuel Maurozomes ve Türkiye Selçuklu Devletine Hizmeti". Tarih'in Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18, 249-265.; Kesik, M. (2003). "Türkiye Selçukluları Sultanı II. Kılıçarslan'ın İstanbul'u Ziyareti ve Türklerin Tarihindeki İlk Uçuş Denemesi (1162)". Belleten, LXVI, Aralık 2002, 839- 848.; Mecit, S. (2017). Anadolu Selçukluları, Bir Hanedanın Evrimi. İstanbul: İletişim Yayınları, 231-306; Merçil, E. (1994). "Bizans'da Selçuklu Hanedan Mensupları". XI. Türk Tarih Kongresi, 709-720.; Necipoğlu, N. (2001). "Türklerin ve Bizanslıların Ortaçağ-

urozomes ailesi, aynı zamanda 12. yüzyılın ikinci yarısından 13. yüzyıl sonlarına kadar akrabaları olan Selçukluların sadık hizmetkarları olmuşlar ve Sarayla iyi ilişkilerini her zaman sürdürmüşlerdir. Günümüze kalan eserler de bu yakın ilişkileri ve Selçuklu Devleti'ndeki askeri görevlerini başarıyla sürdürdüklerini gösteren kanıtlar olarak önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Abu'l-Farac, G. (1987). *Abul Farac-Tarihi* (Cilt II). (Çev.Ömer Rıza Doğrul). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Akropolites, G. (2008). *Vekayiname*. (Çev.Bilge Umar). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Aksarayi, K. M. (2000). *Müsameretü'l-Ahbar*. (Çev.Mürsel Öztürk). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ayönü, Y. (2007). Batı Anadolu'da Bizanslı yerel hakimlerin bağımsızlık hareketleri (XII. Yüzyılın Sonları ve XIII. Yüzyılın Başlarında). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 26, 42, 141-154.
- Baykara T. (1997). *I. Gıyaseddin Keyhüsrev (1164-1211) Gazi-Şehit*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Bayram, M. (2002). Türkiye Selçukluları Uç Beyi Denizlili Mehmet Bey. *Türkler Ansiklopedisi*. Sayı VI, Ankara, 480-489.
- Bayram, M. (2005). *Türkiye Selçukluları üzerine araştırmalar*. Konya: Kömen Yayınları.
- Brand, M. (1989). The turkish element in Byzantium, Eleventh Twenty Centuries. *Dumbarton Oaks Paper*, Vol.43, 1-25.
- Cahen, C. (2012). *Osmanlılardan önce Anadolu*. (Çev. E. Üyepazarcı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Choniates, N. (1975). *Historia*. (ed.J.-L. van Deiten), Berlin.
- Cumont, F. (1895). Note sur une inscription d'Iconium, dans *Byzantinische Zeitschrift*, IV, 99-105.
- Demirkent, I. (1996). Komnenos hanedanının büyük başkumandanı: Türk asıllı Ioannes Ak-sukhos. *Belleten*, 227, 59-72.
- Duran, R. (2001). *Selçuklu devri Konya yapı kitabeleri (İnşa ve Ta'mir)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Eyice, S. (1965). Konya Sille arasında Ak Manastır Menakıb'ul Arifin'deki Deyr-i Eflatun. *Şarkiyat Mecmuası*, VI, 135-160.
- Eyice, S. (1989). Ak Manastır. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2,281-282.
- Hacıgökmen, M. A. (2012). "I. Alaaddin Keykubat'ın (1220-1237) Kayınpederi Kir Fard Hakkında Bir Araştırma". *Mediterranean Journal of Humanities*, II (1), 121-130.
- Hacıgökmen, M. A. (2017). Manuel Mavrozomes ve Türkiye Selçuklu Devletine hizmeti. *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18, 249-265.

- Hasluck, F.W. (1929a). *Christianity and Islam under the Sultans*. (Ed. M.M. Hasluck). V. I. Oxford: At the Clarendon Press.
- Hasluck, F.W. (1929b). *Christianity and Islam under the Sultans*. (Ed. M. M. Hasluck), V. II, Oxford: At the Clarendon Press.
- Hasluck, F.W. (2012). *Bektaşilik incelemeleri*. (Çev. R. H. Özden Haz. M.Kanar), İstanbul: Say Yayınları.
- Hasluck, F.W. (2013). *Sultanlar zamanında Hristiyanlık ve İslam II* (Cilt II). (Çev. T. Bender). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- İbni Bibi. (1941). *Anadolu Selçukî Devleti tarihi (İbni Bibi'nin Farsça Muhtasar Selçuknâme-sinden)*, (Çev. M.Nuri Gençosman) Ankara: Uzluk Basımevi
- İbni Bibi. (1997a). *El Evamirü'l-Ala'ie Fil Umuri'l-Ala'ie*. (Çev.M. Öztürk). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İbni Bibi. (1997b). *El Evamirü'l-Ala'ie Fil Umuri'l-Ala'ie* (Cilt II). (Çev. M. Öztürk), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Khoniates, N. (1995). *"Historia" (İonnes ve Manuel Komnenos Devirleri)*. (Çev. F. Işıltan). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kesik, M. (2003). "Türkiye Selçukluları Sultanı II. Kılıçarslan'ın İstanbul'u Ziyareti ve Türklerin Tarihteki İlk Uçuş Denemesi (1162)". *Belleten*, LXVI, Aralık 2002, 839- 848.
- Kinnamos, I. (2001). *İonnes Kinnamos'un Historiası (1118-1176)*. (Çev. I. Demirkent). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Mateos, U. (2000). *Urfalı Mateos Vekayi-nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*. (Çev.H. D.Andreasyan). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- McLean, B. H. (2002). *Greek and Latin inscriptions in the Konya Archaeological Museum*, London, (Regional epigraphic catalogues of Asia Minor 4), no. 211.
- Mecit, S. (2017). *Anadolu Selçukluları, Bir Hanedanın Evrimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Merçil, E. (1994). *"Bizans'da Selçuklu hanedan mensupları"*. XI.Türk Tarih Kongresi, 709-720.
- Metivier, S. (2009). *Les Maurozômai, Byzance et le sultanat de Rûm. Note sur le sceau de Jean Comnène Maurozômès. Revue des études Byzantines*, 67,197-207.
- Metivier, S. (2016). *Byzantium in question in 13th-century Seljuk Anatolia*. (<https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01351223>, &E.T.11.07.2019)
- Necipoğlu, N. (2001). *"Türklerin ve Bizanslıların Ortaçağ'da Anadolu'da birliktelikleri (11. ve 12.yüzyıllar)"*. *Cogito-Selçuklular*, (29): 74-91.
- Redford, S. (2016). *Maurozomes in Konya*. A. Ödekan-E. Akyürek-N. Necipoğlu (Eds.), *1.Uluslararası Sevgi Gönül Bizans Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul. (pp.48-50).
- Sevim, A. (2014). *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Shukurov, R. (2016). *"The Byzantine Turks, 1204-1461"*, T. Herzog, P. Magdalino, L. J.Simon, D.I. Smail, A.V. Steenbergen (Eds.) , (105), (pp.97-120). Boston: The Medieval Mediterranean.
- Shukurov, R. (2017). *"Harem Hristiyanlığı: Selçuklu Şehzadelerinin Bizans Kimliği"*. A.C.S. Peacock- S. N. Yıldız (Eds.), *Anadolu Selçukluları, Ortaçağ Ortadoğusu'nda Saray ve Toplum* (Çev.A. S. Aykut). Yapı Kredi Yayınları.

- Turan, O. (2017). Selçuklular zamanında Türkiye, (Siyasi Tarih, Alparslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Witteck, P. (1935). L'építaphe d'un Comnénea Konia. *Byzantion*, No:2 (X),505-515.
- Yıldız, S. N. (2011). Manuel Komnenos Mavrozomes and his descendants at the Seljuk Court: The Formation of a Christian Seljuk-Komnenian Elite. *Crossroads between Latin Europe and Near East: Corollaries of the Frankish Presence in the Eastern Mediterranean (12-14 th. Centuries)*,55-77.